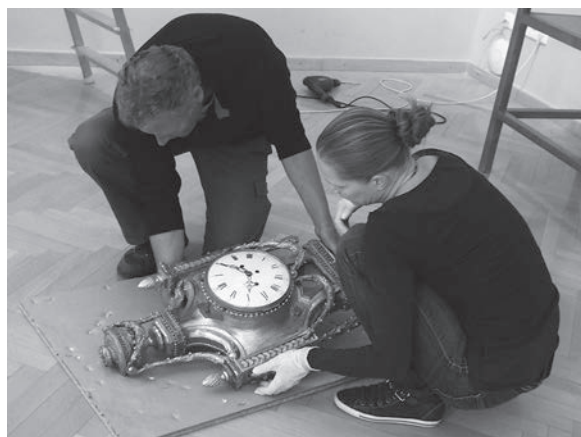

2016. május 12-én a nyíregyházi Jósza András Múzeumban a Képzőművészeti Egyetem restaurátor szakos hallgatóinak, valamint a múzeum restaurátorainak munkáiból nyílt kiállítás, melyet Havasi Dóra irányítása mellett Dankóné Németh Erika, Pelei Zsuzsa, Szmolár Edit és Takácsné Varga Ágnes rendezett. Kovács Petronella vezető tanár nyitotta meg a nagyközönség számára. Az alábbiakban az ott elhangzottakat kívánjuk közzé tenni.

Restaurátorok műhelyitkai

Kovács Petronella

Mi is valójában a restaurálás? Nem is olyan egyszerű ez a kérdés, mint első pillanatra tűnik. Sok dologból áll össze, de egyszerűsítsünk rajta! Próbálkozunk egy távoli hasonlattal! Egy erdőjáró, vadászmondással, mely így hangzik: „a vadászat: vadűzés és erdőzúgás. De több erdőzúgás!” A gondolat gróf Széchenyi Zsigmondtól való, ő is idézte valakitől, hogy kitől, nem árulta el. Ennek példájára mondom: a restaurálás művészet és tudomány. De több tudomány! És e szakma – mert inkább hiszem ezt jó manuális készséggel áldott, művészeti szempontokat messzemenően tisztelő, derekas szakmának, mint művészetnek, mely a szó

mágiájánál fogva alkotást feltételez. Valójában azonban, ha helyes a restaurálás menete, művelője semmilyen szempontból nem autonóm – márpedig a művészet szabad, melytől Isten óvja a restaurálást. Két különböző tevékenységről van szó, mely más-más feladatokat és lehetőségeket, társadalmi elvárásokat elégít ki. Mi e szellemben tanítunk, oktunk, s talán nevelünk is, a ránk hagyományozódott történeti, művészeti örökség iránti tiszteletre,

a tárgyakkal szembeni nagyfokú körültekintésre, óvatosságra, etikus magatartásra. Nem mondom azt, hogy sikert sikerre halmozunk, de talán megkockáztatható az, hogy vannak eredményeink, vagyis úgyszólván minden olyan intézményben, ahol ez szükséges, van olyan szakember, akire rábízható az őrzött anyag állapotának óvása.

S ha a restaurálás oktatásáról beszélünk, ennek fogalma egy fokkal bonyolultabb, minthogy nem csupán a múzeumokban és magánszemélyeknél vagy épp egyházak tulajdonában őrzött dolgok tisztességes és – amennyire lehet – kifogástalan fenntartásának mikéntjét jelenti, hanem az oktatás módszereit, szellemét, szemléletét is.

Amit nagyon fontosnak tartunk, az a történeti, művészeti szaktudományok művelőivel való szoros együttműködés. Külső szemlélő azt gondolhatja, hogy ez természetes, sőt nyilvánvaló dolog. Ennél a kép sokkal vegyesebb. Van, amikor ez az együttműködés kiváló, van, amikor sajnos akadozó, s van olyan is, amikor egy-egy mondat nem több a semminél. A szaktudós olykor többnek érzi magát a restaurátornál, s nem mindig szereti (természetesen van kivétel!), ha a restaurátor egy tárgy kapcsán tudományos igényű kutatást végez, s e téren eredményes. Olykor netán többet tud felmutatni, mint a muzeológus vagy az akadémiai kutató. Vannak, akik úgy gondolják: „én tudományosan kutatok, te pedig ügyes kézzel restaurálj.” Nem tagadják, hogy balett-táncosi ügyességet tudunk felmutatni a restaurálás terén. Ugyanakkor – tisztelet a nem ritka kivételnek – erről nagyjából azt gondolják, amit Seregi László, minden idők egyik legnagyobb koreográfusa mondott (természetesen csak négy szemközt): „*az igazán kiváló táncosnál a balettművészi tehetség és az agyműködés fürge sége fordított arányosságot mutat.*” Ebben a mondásban ott van az elismerés és a táncos buksijának szeretetteljes megsimogatása. De mire menne a világ legjobb balettmestere a dicsőséges primabalerina és a virtuóz „zsákoló” nélkül?

Mint minden területen, ahol a helyzeten szükséges lenne javítani, a megoldás bizonyára e téren is az intézményességben rejlik, a két fél együttműködésének szabályozásában, kötelezettségeik pontos megfogalmazásában és abban, hogy ezt hajlandók-e betartani. S az egymástól való kölcsönös tanulásban. Sajnos, van olyan szaktudós, aki a restaurátori munka szakmai részéről híjával van a legelemibb ismereteknek, s akad restaurátor, akinek fogalma sincs arról, hogy az általa restaurált tárgyban mi a ma is ható szellem, s nem szeret igazán elmélyülni annak történeti hátterében. Az európai és amerikai társadalom már felismerte, hogy az élethosszig való tanulás, az ember mentális épsége fontos az intézmények, a szakmák, a szaktudományok eredményessége dolgában. Mondjuk mi is, de tesszük-e?

Saját szűkebb területemre, a tárgyrestaurálásra, vagyis a festményeken, rajzokon és szobrokon kívüli, tömegében nagyobb anyag megőrzését szolgáló tevékenységre áttérve, hogyan értékeljem az e téren folyó oktatás, s az ezt szolgáló intézmény eredményességét? Visszatekintve az elmúlt másfél évtizedre, a rengeteg nehézségre, értetlenségre, nagy, sőt, nagyon nagy eredmények gondolom azt, hogy „*vagyunk*”. Voltak idők, amikor az egyetem kis híján megszüntette a tárgyrestaurátor-képzést. A bulldózereket elhárítottuk, a szanalási szándékot túléljük, de az ilyesminek mindig van áldozata. Túléljük a csoportos leépítést. Szerényebb anyagi ellátással, kevesebben, nehezebben, de jobb idők eljövételében reménykedünk. Minthogy a remény hal meg utoljára, szokták vélni. Ha egy kulturális intézmény hal meg, az egykönnyen nem támad fel. Gondoljunk a Nemzeti Színházra, mely három évtizeden keresztül inkább csak nevében létezett.

Ám akárhogy legyen, mi érvelünk amellet, hogy a restaurátorképzés minden ágának életben kell maradnia, javítania kell az intézmények szakemberekkel való ellátottságának lehetőségeit és színvonalát. Javaslataink, érveink mindig bőven vannak, de a hierarchia alján vagyunk. Igyekszünk okosan indokolni azt, hogy mit hogyan kellene javítani, erősíteni, átalakítani. Féltő azonban, ha el is jut odáig, amit mi okosnak tartunk, az az Olimposz magasában szemlélve már

okoskodássá satnyul. Márpedig mint azt ékes olasz nyelven, finomkodó fordításban gróf Zrínyi Miklós filozófus, költő, hadvezér és szép dolgok gyűjtője írja egy helyütt: „*Az erő fűtyül az okoskodásra.*”

Mindezt ne tekintsék holmi nyavalygásnak, kelletlenkedésnek – ez csupán féltése valaminek, ami az eddigiekben működött, aminek eredményeit megtekinthetjük e falak között. S ez ezekben a percekben és órákban a bizakodást erősíti.

KOVÁCS Petronella

Országos Restaurátor és Restaurátorképző Központ
Magyar Nemzeti Múzeum
H-1450 Budapest
Pf. 124
e-mail: petronella.kovacs@gmail.com

